

Denna text är ocr-tolkad.

ytterstaden

Nittiosju stadsdelar utanför tullarna

Ytterstaden rymmer en mångfald av verksamheter och bostäder från olika tidsperioder, vilket ger stadsdelarna vitt skilda karaktärer. Här finns allt från trädgårdsstäder, smalhus, småstugor och miljonprogramsområden. Tio byggnadsantikvarier och två fotografer på Stadsmuseiförvaltningens kultur- miljöavdelning har skildrat bebyggelse- utvecklingen i alla de 97 stadsdelarna utanför Stockholms innerstad. De har samlat fakta om hur och varför varje stadsdel började bebyggas, hur de har förändrats och hur de ser ut idag. Här presenteras fem av dessa 97.

Råcksta. Foto: Ingrid Johansson, Stockholms stadsmuseum.

Äppelviken

När trädgårdsstadsdelen Äppelviken planerades fanns redan en hel del hus på platsen. Äldst är huvudbyggnaden till gamla Äppelvikens gård, som ligger kvar som en vanlig villa vid Äppelviksvägen 31. Den blev bostad för destillatören Lars Fredrik Blackstadius, som köpte egendomen på 1840-talet och inrättade sitt bränneri nere vid Mälaren, i det som idag kallas Stora Sjövillan. Andra byggnader som idag är bostadshus, som t.ex. Mangelbodvillan och Alphyddan, har haft en funktion i brännerirörelsen. Den upphörde 1864 och därefter omvandlades husen till bostadshus, till en början främst som sommarnöjen. Blackstadius anlade på 1860-talet den äppelträdgård som bidragit till att ge stadsdelen dess namn.

Villan på bilden fick smeknamnet Kulan och uppfördes vid 1800-talets

mitt. När stadsdelen byggdes ut under åren 1913-19 inordnades en del av husen i kvartersmönstret medan sjö-villorna ligger mera fritt i Mälarparken.

Britt Wisth

Råcksta

När tunnelbaneförstäderna byggdes ut under 1950-talet var arkitekterna angelägna om att skapa varierade miljöer med olika typer av bostäder, rikligt med grönområden och gångvägar till tunnelbanestationerna. I både Råcksta och Vällingby byggdes en del punkthus, ofta i grupper eller som markering av t.ex. ett stadsdelscentrum. Det var nytt för tiden med höga punkthus. De kringliggande hyreshusen hade i regel tre eller fyra våningar.

Vid Multrågatan i Råcksta ligger två punkthus, hela tretton våningar höga, i vardera änden av ett kvarter som i övrigt har trevåningshus, som omger grönskande gårdar. Arkitekt var Ernst Grönwall och husen byggdes 1952-54.

Britt Wisth

Kvarteret Grödinge, Tensta

Åren runt 1970 präglas bostadsbyggnandet ofta av en vilja att bygga marknära. "Tätt och lågt" var idealet - en internationell strömning inspirerad bland annat av byar och småstäder i medelhavsområdet. Bostadsområdena i södra Tensta är exempel på detta tänkande.

Bilden visar en överbyggd portik som leder in till en gård i kvarteret Grödinge. Husen ingår i ett stort område med tätt placerade lamellhus i två-tre våningar, ritade av Ingmar Benckert för HSB och uppförda 1968-69.

Byggnaderna är konstruerade enligt det så kallade Ohlsson och Skarne-systemet, med tunga, bärande betongelement i stomme och fasad.

För att skapa liv i de ljusa fasaderna krattades betongelementen. Balkonger och skärmtak fick en expressiv utformning i formgjuten betong. Husen saknar källare, de nedersta lägenheternas balkonger vilar direkt på marken.

Per Olgarsson

Äppelviken, kv Flyttblocket 6. Foto: Ingrid Johansson, Stockholms stadsmuseum.

Tensta. Foto: Göran Fredriksson, Stockholms stadsmuseum.

Östberga

Här, på Årstafältet, möts forntid och nutid. Över fältet går än idag en liten rest av den medeltida Göta landsväg. Det var från dagens Slussen som man förr färdades via Skanstull, där det för länge sedan fanns en landförbindelse, mot Södertälje och landskapen i söder och väster. Men under 1960-talet togs delar av Årstafältet i anspråk av parti-handeln, som då flyttade från Klarahallen inne i City. I sydost har fältet under 1900-talets sista decennier kompletterats med moderna kontorshus, en high-techarkitektur, som står i stark kontrast till den ålderdomliga vägsträckningen.

Suzanne Lindhagen

Farsta

Farsta var Söderorts svar på Vällingby, Stockholms allra första ABC-stad. Kring centrum placerades de högsta husen för att stadsdelen och dess

Östberga och Enskedefältets kontorsbebyggelse. Foto: Ingrid Johansson, Stockholms stadsmuseum.

Farsta. Foto: Göran Fredriksson, Stockholms stadsmuseum.

centrum, dess hjärta, skulle synas på långt håll. Mot himlen avtecknar sig här ett av de tre 16-17 våningar höga stjärnhusen med sina utskjutande balkongpartier. De uppfördes 1958-59 efter ritningar av arkitektduon Sven Backström och Leif Reinius, som också stod för större delen av centrumbebyggelsen. Strax intill hukar Centrumkyrkan, en baptistkyrka, som med sin exteriör signalerar något helt annat än den kommersiella arkitektur som i övrigt dominerar Farsta centrum. Arkitekter var Börje Stiegler och Bengt Carlberg.
Suzanne Lindhagen